ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)
z 21. septembra 2006 *

Obsah

Skutkové okolnosti ..... I - 8878

Žaloba podaná Súdu prvého stupňa a napadnutý rozsudok ..... I - 8881

Návrhy účastníkov konania podané Súdnemu dvoru ..... I - 8882

Odvolacie dôvody ..... I - 8883

O odvolaní ..... I - 8884

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty ..... I - 8884

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8884

— O prvej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa rozlišovania medzi dvoma fázami správneho konania ..... I - 8884

— O druhej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa neprimeranej dĺžky správneho konania ..... I - 8887

— O tretej časti prvého žalobného dôvodu týkajúcej sa porušenia práv na obhajobu ..... I - 8888

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8890

O druhom odvolacom dôvode založenom na údajnom neuznaní dôkazov svedčiacich v prospech dôkazov nasledujúcich po zaslaní upovedomenia ..... I - 8898

Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8898

Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8899

— Úvodné pripomienky ..... I - 8899

— Preskúmanie druhého odvolacieho dôvodu ..... I - 8901

* Jazyk konania: holandčina.

O treťom odvolacom dôvode založenom na účasti TU na porušeniach zistených Komisiou ..... I - 8903

O prvej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania ..... I - 8903

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8903

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8906

O druhej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na rozšírení kolektívneho režimu výhradného obchodovania ..... I - 8911

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8911

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8912

O tretej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na porušení v oblasti cien ..... I - 8913

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8913

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8915

O štvrtom odvolacom dôvode založenom na určení dĺžky porušenia, za ktoré Komisia pripisuje zodpovednosť TU ..... I - 8916

O prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa dĺžky kolektívneho režimu výhradného obchodovania ..... I - 8916

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8916

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8919

O druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa porušenia v oblasti stanovovania cien ..... I - 8922

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8922

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8923

O tretej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa dĺžky trvania porušení pripisovaných TU ..... I - 8925

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8925

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8926

O piatom odvolacom dôvode týkajúcom sa žiadosti o zníženie výšky pokuty ..... I - 8926

O prvej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zníženia výšky pokuty z dôvodu údajne nesprávneho určenia dĺžky porušení pripisovaných TU ..... I - 8926

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8926

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8928

O druhej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zníženia výšky pokuty z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania ..... I - 8929

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8929

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8930

O tretej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa určenia výšky pokuty vzhľadom na účasť TU na porušeniach uvedených v spornom rozhodnutí .... I - 8931

— Argumentácia účastníkov konania ..... I - 8931

— Posúdenie Súdnym dvorom ..... I - 8932

O trovách ..... I - 8933

Vo veci C-113/04 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora, podané 26. februára 2004,

Technische Unie BV, so sídlom v Amstelveene (Holandsko), v zastúpení: P. Bos a C. Hubert, advocaten,

odvolateľka,

ďalší účastníci konania:

Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied, so sídlom v Haagu (Holandsko), v zastúpení: E. Pijnacker Hordijk, advocaat,

žalobca v prvostupňovom konaní,

Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: W. Wils, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci H. Gilliams, advocaat, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

CEF City Electrical Factors BV, so sídlom v Rotterdame (Holandsko),

CEF Holdings Ltd, so sídlom v Kenilworthe (Spojené kráľovstvo),

v zastúpení: C. Vinken-Geijselaers, J. Stuyck a M. Poelman, advocaten, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

vedľajší účastníci konania v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia K. Schiemann (spravodajca), N. Colneric, E. Juhász a E. Levits,

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. septembra 2005,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 8. decembra 2005,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Technische Unie BV (ďalej len „TU") vo svojom odvolaní navrhuje zrušenie rozsudku Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00, Zb. s. II-5761, ďalej len „napadnutý rozsudok") alebo aspoň zrušenie tohto rozsudku v časti týkajúcej sa veci T-6/00, v ktorej Súd prvého stupňa zamietol jej žalobu na zrušenie rozhodnutia Komisie 2000/117/ES z 26. októbra 1999, týkajúceho sa konania o uplatnení článku

81 Zmluvy ES [Vec IV/33.884 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie (FEG a TU)] [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 39, 2000, s. 1, ďalej len „sporné rozhodnutie").

Skutkové okolnosti

2 Dňa 18. marca 1991 spoločnosť CEF Holdings Ltd, veľkoobchodník s elektrotechnickým materiálom, usadená v Spojenom kráľovstve, ako aj jej dcérska spoločnosť CEF City Electrical Factors BV, založená na účely vstupu materskej spoločnosti na holandský trh (ďalej spolu nazývané len „CEF") predložili Komisii Európskych spoločenstiev sťažnosť v súvislosti s problémami so zásobovaním, s ktorými sa stretli v Holandsku.

3 Táto sťažnosť sa vzťahovala na tri združenia podnikov pôsobiace na holandskom trhu s elektrotechnikou. Okrem Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (Holandské federálne združenie veľkoobchodu v oblasti elektrotechniky, ďalej len „FEG") išlo o Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (Holandské združenie výhradných zástupcov v oblasti elektrotechniky, ďalej len „NAVEG") a o Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (Únia elektrotechnických podnikov, ďalej len „UNETO").

4 V tejto sťažnosti CEF vytýkala týmto trom združeniam a ich členom, že uzavreli kolektívne dohody o vzájomnom výlučnom obchodovaní na všetkých úrovniach distribučných kanálov elektrotechnického materiálu v Holandsku, v dôsledku čoho sa vstup veľkoobchodu s elektrotechnickým materiálom, ktorý nebol členom FEG,

na holandsky trh stal kvázi nemožným. Výrobcovia a ich obchodný zástupcovia alebo dovozcovia dodávali elektrotechnický materiál len členom FEG a inštalatéri sa mohli zásobovať len u nich.

5 Následne v rokoch 1991 a 1992 spoločnosť CEF rozšírila rozsah svojej sťažnosti s cieľom zrušenia dohôd o cenách a znížení cien uzavretých medzi FEG a jej členmi, dohôd, ktorých cieľom bolo zabrániť CEF zúčastniť sa na určitých projektoch, ako aj vertikálnych dohôd o cenách medzi určitými výrobcami elektrotechnického materiálu a veľkoobchodníkmi, ktorí sú členmi FEG.

6 Komisia po tom ako 16. septembra 1991 zaslala FEG a jej členom upovedomenie (ďalej len „upovedomenie"), ako aj viacero žiadostí o informácie a po uskutočnení kontroly jej oddeleniami s cieľom zistiť údajné dojednania uskutočnené členmi FEG, 3. júla 1996 oznámila svoje výhrady združeniu FEG a jeho siedmim členom, medzi ktorými bola aj TU. Vypočutie dotknutých osôb sa uskutočnilo 19. novembra 1997 za prítomnosti všetkých adresátov oznámenia o výhradách, ako aj CEF.

7 Dňa 26. októbra 1999 Komisia prijala sporné rozhodnutie, v ktorom je uvedené, že:

— FEG tým, že na základe zmluvy uzavretej s NAVEG, ako aj na základe zosúladeného postupu s dodávateľmi nezastúpenými v tomto združení vytvorilo kolektívny režim výlučného obchodovania s cieľom zabrániť dodávkam podnikom nepatriacim do FEG, porušilo článok 81 ods. 1 ES (článok 1 sporného rozhodnutia),

— FEG tým, že priamo či nepriamo obmedzilo možnosť svojich členov slobodne a nezávisle si určovať svoje predajné ceny, a to na základe záväzných rozhodnutí o pevných cenách a zverejňovaní cien, prostredníctvom odporúčaní týkajúcich sa hrubých a čistých cien, ktoré rozšírilo medzi svojimi členmi, ako aj vytvorením fóra pre svojich členov, ktoré im umožňovalo viesť diskusie o cenách a zľavách, porušilo článok 81 ods. 1 ES (článok 2 sporného rozhodnutia),

— TU svojou aktívnou účasťou na porušeniach uvedených v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia porušila článok 81 ods. 1 ES (článok 3 tohto rozhodnutia).

8 Za porušenia uvedené v predchádzajúcom bode boli FEG a TU uložené pokuty vo výške 4,4 milióna eur a 2,15 milióna eur (článok 5 ods. 1 a 2 sporného rozhodnutia).

9 Vzhľadom na značnú dĺžku konania (102 mesiacov) sa však Komisia z vlastnej iniciatívy rozhodla znížiť výšku pokuty o 100 000 eur. Sporné rozhodnutie v tomto ohľade uvádza:

„152 ... Komisia pripúšťa, že dĺžka konania v tejto veci, ktoré začalo v roku 1991, bola značná. Príčiny tejto situácie sú rôzne a možno ich pripísať Komisii aj účastníkom konania. V prípade, že budú Komisii v tomto bode podané výhrady, Komisia v tomto ohľade uzná svoju zodpovednosť.

153 Z tohto dôvodu Komisia znižuje výšku pokuty [zo 4,5 milióna] na 4,4 milióna eur pre FEG a [z 2,25 milióna] na 2,15 milióna eur pre TU."

Žaloba podaná Súdu prvého stupňa a napadnutý rozsudok

10 Návrhom predloženým Súdu prvého stupňa 14. januára 2000 (T-6/00) podala TU žalobu s cieľom dosiahnuť v prvom rade zrušenie sporného rozhodnutia a subsidiárne zrušenie jeho článku 5 ods. 1 a podporne zníženie výšky pokuty, ktorá jej bola uložená, na 1 000 eur.

11 Návrhom predloženým Súdu prvého stupňa v ten istý deň (T-5/00) podalo združenie FEG žalobu s rovnakým predmetom, ako mala žaloba TU.

12 Uznesením predsedu prvej komory Súdu prvého stupňa zo 16. októbra 2000 sa rozhodlo o povolení vstupu CEF do konania ako vedľajšieho účastníka na podporu návrhov Komisie.

13 Žaloby FEG a TU, ktoré boli spojené na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku, boli napadnutým rozsudkom zamietnuté. Žalobcovia boli zaviazaní znášať vlastné trovy konania, ako aj nahradiť trovy vynaložené Komisiou a vedľajšími účastníkmi na prvom stupni v každej z vecí, v ktorých žalobcovia vzájomne podali svoje žaloby.

Návrhy účastníkov konania podané Súdnemu dvoru

14 Vo svojom odvolaní TU navrhuje, aby Súdny dvor:

— zrušil napadnutý rozsudok a sám rozhodol o návrhu na zrušenie sporného rozhodnutia, subsidiárne, zrušil tento rozsudok a vrátil vec na rozhodnutie Súdu prvého stupňa,

— zrušil sporné rozhodnutie ako celok, alebo v časti týkajúcej sa TU alebo sám v novom rozhodnutí rozhodol o podstatnom znížení pokuty, ktorá jej bola uložená,

— zaviazal Komisiu na náhradu trov konania, vrátane trov viažucich sa na konanie na Súde prvého stupňa.

15 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:

— zamietol odvolanie ako celok ako neprípustné alebo prinajmenšom ako nedôvodné,

— zaviazal TU na náhradu trov konania.

Odvolacie dôvody

16 Na podporu svojho odvolania uvádza TU päť odvolacích dôvodov založených na:

— porušení práva Spoločenstva a/alebo Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného 4. novembra 1950 v Ríme (ďalej len „EDĽP"), alebo prinajmenšom na nezrozumiteľnom odôvodnení napadnutého rozsudku v časti, kde Súd prvého stupňa rozhodol, že prekročenie primeranej lehoty neodôvodňuje zrušenie sporného rozhodnutia ani dodatočné zníženie pokuty,

— porušení povinnosti odôvodnenia, vzhľadom na to, že rozsudok si vnútorne odporuje z dôvodu nejasnosti charakterizujúcej dôležitosť, ktorú Súd prvého stupňa prikladá dňu doručenia upovedomenia,

— nesprávnom právnom posúdení alebo nezrozumiteľnom odôvodnení napadnutého rozsudku v časti, kde Súd prvého stupňa rozhodol, že Komisia mohla oprávnene považovať TU za zodpovednú za porušenia uvedené článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia,

— nesprávnom právnom posúdení alebo nezrozumiteľnom odôvodnení napadnutého rozsudku v časti, kde Súd prvého stupňa považoval každé z porušení uvedených v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia za pokračujúce porušenia, ktoré boli uskutočnené v daných obdobiach, a v časti, kde pre výpočet dĺžky porušenia uvedeného v článku 3 predmetného rozhodnutia okrem iného vychádzal z rovnakých časových období, ako sú obdobia vzťahujúce sa na vyššie uvedené porušenia,

— na nesprávnom právnom posúdení spočívajúcom v tom, že napriek nesprávnemu posúdeniu dĺžky porušení a nedodržaniu zásady rešpektovania primeranej lehoty Súd prvého stupňa nerozhodol o dodatočnom znížení pokuty alebo prinajmenšom nedostatočne odôvodnil toto posúdenie.

O odvolaní

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty

Argumentácia účastníkov konania

17 V rámci svojho prvého odvolacieho dôvodu TU vytýka Súdu prvého stupňa, že porušil právo Spoločenstva a/alebo EDĽP alebo prinajmenšom nezrozumiteľne odôvodnil napadnutý rozsudok v časti, kde rozhodol, že prekročenie primeranej lehoty nemôže odôvodniť zrušenie sporného rozhodnutia alebo dodatočné zníženie výšky pokuty, ktorá jej bola uložená. Tento odvolací dôvod má tri časti.

— O prvej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa rozlišovania medzi dvoma fázami správneho konania

18 TU vytýka Súdu prvého stupňa, že v bodoch 78 a 79 napadnutého rozsudku rozhodol, že predĺženie fázy správneho konania predchádzajúcej oznámeniu o výhradách sa nemohlo dotknúť práva na obhajobu, keďže v konaní v oblasti politiky hospodárskej súťaže Spoločenstva neboli zúčastnené osoby až do prijatia

oznámenia o výhradách formálne obvinené. Súd prvého stupňa pri posudzovaní primeranosti lehoty taktiež nesprávne zohľadnil obdobie trvania správneho konania v dĺžke 57 mesiacov.

19 TU tvrdí, že na určenie toho, či zásada rešpektovania primeranej lehoty bola dodržaná, je potrebné zohľadniť jednak celkovú dĺžku správneho konania, ako aj jeho jednotlivé fázy. Domnieva sa, že rozlíšením medzi dvoma fázami správneho konania, a usúdiac, že fáza predchádzajúca oznámeniu o výhradách je „irelevantná" pre posúdenie primeranosti lehoty, konal Súd prvého stupňa v rozpore s právom Spoločenstva.

20 Okrem toho Súd prvého stupňa poprel judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, keď v bodoch 79 a 80 napadnutého rozsudku zdôraznil, že oficiálny deň prijatia oznámenia o výhradách je potrebné považovať za okamih, od ktorého bola zúčastnená osoba formálne obvinená a zároveň za okamih, ktorým sa začína konanie podľa článku 3 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, prvého nariadenia implementujúceho články [81] a [82] Zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) a že vo veciach týkajúcich sa uloženia sankcií, akou je aj prejednávaná vec, začína primeraná lehota upravená článkom 6 ods. 1 EDĽP plynúť od tohto okamihu.

21 TU teda tvrdí, že vzhľadom na osobitné okolnosti tohto prípadu „okamih formálneho obvinenia" nepripadá na okamih prijatia oznámenia o výhradách, ale na okamih prijatia upovedomenia alebo na okamih prijatia prvej žiadosti o informácie.

22 Komisia však tvrdí, že prvá časť prvého odvolacieho dôvodu, na ktorú sa odvoláva TU, vychádza z nesprávneho pochopenia napadnutého rozsudku. Podľa Komisie Súd prvého stupňa v bode 77 tohto rozsudku dospel k zisteniu, že prvá fáza správneho

konania bola neprimerane dlhá, a teda zohľadnil prvú fázu tohto konania pri svojom posúdení primeranosti či neprimeranosti lehoty, ktorá uplynula medzi prvými aktmi v rámci tohto konania a prijatím sporného rozhodnutia.

23 Komisia sa domnieva, že Súd prvého stupňa, zistiac, že tak prvá, ako aj druhá fáza správneho konania trvali neprimerane dlho a skúmajúc následne, či takéto prekročenia primeranej lehoty poškodzovalo práva TU na obhajobu, postupoval spôsobom, ktorý je v súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej neprimeraná dĺžka (rozličných) fáz vyšetrovania nespôsobuje automaticky porušenie zásady rešpektovania primeranej lehoty. Preto je taktiež nevyhnutné, aby dotknuté podniky preukázali, že táto neprimeraná dĺžka konania poškodila ich práva na obhajobu (rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 173 až 178).

24 V tejto veci TU podľa Komisie nepredložila presvedčivý dôkaz o svojom tvrdení, podľa ktorého neprimeranou dĺžkou správneho konania došlo k porušeniu práva na obhajobu.

25 Komisia taktiež zdôrazňuje, že z bodov 87 až 92 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa počas skúmania otázky, či neprimeraná dĺžka tohto konania, ktorú zistil, narušila v danom prípade právo TU na obhajobu, zameral svoju analýzu rovnako na prvú, ako aj na druhú fázu správneho konania.

26 Subsidiárne Komisia podotýka, že otázka, či dňom formálneho obvinenie TU v zmysle článku 6 EDĽP je deň prijatia oznámenia o výhradách alebo deň prijatia upovedomenia, nie je podstatná, pretože už samotné znenie bodov 76 až 85

napadnutého rozsudku zjavne ukazuje, že Súd prvého stupňa preskúmal otázku dodržania zásady rešpektovania primeranej lehoty vzhľadom na prvú fázu správneho konania, ktorá začala prijatím upovedomenia, ako aj vzhľadom na druhú fázu tohto konania.

27 Komisia preto navrhuje, aby sa prvá časť prvého odvolacieho dôvodu zamietla ako nedôvodná.

— O druhej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa neprimeranej dĺžky správneho konania

28 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa opomenul skonštatovať určité pochybenia Komisie. Predovšetkým oznámenie o výhradách bolo zaslané FEG a jeho členom až 57 mesiacov po zaslaní upovedomenia. Z tohto dôvodu Komisia podľa TU dlho nechala zúčastnené osoby v neistote v súvislosti s krokmi, ktoré voči nim môžu byť podniknuté.

29 Dĺžka správneho konania mala viesť Súd prvého stupňa k tomu, aby na prvý pohľad pripustil existenciu porušenia zásady rešpektovania primeranej lehoty. Nezávisle od toho, či práva TU na obhajobu neboli skutočne dodržané, malo natoľko závažné prekročenie tejto lehoty umožniť Súdu prvého stupňa, aby dospel k záveru, že pokiaľ by nedošlo k prijatiu sporného rozhodnutia ako takého, neocitla by sa žiadna zúčastnená osoba v neistote trvajúcej počas tak dlhého obdobia.

30 Komisia pripomína, že z ustálenej judikatúry vyplýva, že neprimerane dlhé trvanie správneho konania môže spôsobiť zrušenie rozhodnutia Komisie len vtedy, keď dotknuté podniky preukážu, že prekročenie primeranej lehoty poškodilo ich práva na obhajobu. Táto otázka bola skúmaná Súdom prvého stupňa v bodoch 87 až 93 napadnutého rozsudku, v zmysle ktorých dospel Súd prvého stupňa k záveru, že neexistuje žiaden dôkaz poškodenia záujmov TU.

31 Komisia sa domnieva, že tvrdenie, podľa ktorého Súd prvého stupňa opomenul zistiť viacero porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty, smeruje k spochybneniu posúdenia skutkových okolností vykonaného týmto súdnym orgánom, a je preto zjavne neprípustné.

— O tretej časti prvého žalobného dôvodu týkajúcej sa porušenia práv na obhajobu

32 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom nezrozumiteľne odôvodnil napadnutý rozsudok v časti, kde uviedol, že práva TU na obhajobu neboli dotknuté neprimerane dlhým trvaním správneho konania (bod 79 napadnutého rozsudku v spojení s jeho bodmi 93 a 94).

33 Ďalej sa odvoláva na to, že práva na obhajobu boli dotknuté v rámci fázy predchádzajúcej prijatiu oznámenia o výhradách. TU dáva dôraz najmä na nepriaznivé dôsledky, ktorým bola v dôsledku tejto dĺžky trvania vystavená v oblasti zhromažďovania dôkazov.

34 TU sa domnieva, že bola ukrátená o možnosť úspešného zabezpečenia potrebných dôkazov. Z dôvodu, že uplynulo príliš mnoho času, bolo stále oveľa ťažšie zhromaždiť dôkazy svedčiace v jej prospech, ktoré sa od nej požadovali, a to aj v prípade, keď by konala, rešpektujúc všeobecnú povinnosť obozretnosti, ktorej dodržanie náleží všetkým podnikom, ako to Súd prvého stupňa uviedol v bode 87 napadnutého rozsudku.

35 Komisia sa v prvom rade domnieva, že tretia časť prvého odvolacieho dôvodu má za cieľ spochybniť posúdenie skutkového stavu, ktoré Súd prvého stupňa uskutočnil v bodoch 87 až 93 napadnutého rozsudku, a je preto zjavne neprípustná.

36 Subsidiárne Komisia napáda tvrdenie TU, podľa ktorého neprimerane dlhé trvanie vyšetrovania neumožnilo tejto spoločnosti náležite vyhľadávať dôkazy. V tomto ohľade Komisia pripomína, že tieto tvrdenia TU už predložila Súdu prvého stupňa, ktorý ich v bodoch 87 a 88 napadnutého rozsudku zamietol. Závery, ku ktorým Súd prvého stupňa v týchto bodoch dospel, TU nijako nevyvrátila.

37 CEF taktiež vo svojej odpovedi na zaslané odvolanie tvrdí, že prvý odvolací dôvod TU vychádza z nesprávneho pochopenia napadnutého rozsudku. V rámci posudzovania primeranej lehoty Súd prvého stupňa správne skúmal obdobie začínajúce odo dňa zaslania žiadosti o informácie, konkrétne od 25. júla 1991.

38 V súvislosti s primeranou lehotou a porušením práv na obhajobu odkazuje CEF na bod 49 rozsudku zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia (C-185/95 P, Zb. s. I-8417) s cieľom podporiť tvrdenie, že Súd prvého stupňa neaplikoval nesprávnu právnu úvahu, keď sa domnieval, že aj keby prvá fáza správneho konania bola príliš dlhá, nedošlo k popretiu zásady rešpektovania primeranej lehoty, s výnimkou toho, ak by sa preukázalo, že došlo k porušeniu práv na obhajobu.

39 V každom prípade sa CEF domnieva, že v prejednávanej veci ide o zistenie skutkového stavu Súdom prvého stupňa, ktoré nemôže byť predmetom preskúmania Súdnym dvorom. Prvý odvolací dôvod je preto potrebné zamietnuť ako neprípustný, alebo každopádne ako nedôvodný.

Posúdenie Súdnym dvorom

40 Dodržanie primeranej lehoty pri vedení správnych konaní v oblasti politiky hospodárskej súťaže predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorej rešpektovanie zabezpečujú súdy Spoločenstva (rozsudky z 18. marca 1997, Guérin automobiles/Komisia, C-282/95 P, Zb. s. I-1503, body 36 a 37, ako aj Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, body 167 až 171).

41 Taktiež je potrebné preskúmať, či sa Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol tvrdenia založené na údajnom porušení tejto zásady Komisiou.

42 V rozpore s tým, čo tvrdí TU, Súd prvého stupňa na účely uplatnenia zásady primeranej lehoty rozlišoval medzi dvoma fázami správneho konania, konkrétne fázou vyšetrovania predchádzajúcou oznámeniu o výhradách a fázou vzťahujúcou sa na zvyšok správneho konania (pozri bod 78 napadnutého rozsudku).

43 Tento postup je úplne v súlade s judikatúrou Súdneho dvora. Preto v bodoch 181 až 183 už citovaného rozsudku Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia Súdny dvor predovšetkým rozhodol, že správne konanie môže viesť k preskúmaniu dvoch po sebe idúcich období, pričom každé z ich má vlastnú vnútornú logiku. Prvé obdobie,

ktoré trvá až do oznámenia o výhradách, začína plynúť odo dňa, keď Komisia na základe právomocí zverených jej zákonodarcom Spoločenstva prijala opatrenia zahrňujúce výhradu, že došlo porušenia a musí Komisii umožniť zaujať postoj k ďalšiemu smerovaniu konania. Druhé obdobie samo osebe trvá od oznámenia výhrad až po prijatie konečného rozhodnutia. Toto obdobie má Komisii umožniť v konečnom štádiu rozhodnúť o vytýkanom porušení.

44 Po rozlíšení medzi dvoma fázami správneho konania pristúpil Súd prvého stupňa k preskúmaniu primeranosti či neprimeranosti dĺžky trvania každej z nich.

45 V súvislosti s prvou fázou dospel Súd prvého stupňa v bode 77 napadnutého rozsudku k zisteniu, že Komisia po tom ako 25. júla 1991 zaslala TU žiadosť o informácie v zmysle článku 11 nariadenia č. 17, čakala viac ako tri roky, kým uskutočnila prvé vyšetrovania na mieste. Súd prvého stupňa pripustil, že takáto dĺžka trvania je neprimeraná a vyplýva z nečinnosti, ktorú možno pripísať Komisii.

46 V súvislosti s druhou fázou správneho konania Súd prvého stupňa v bode 85 napadnutého rozsudku zdôraznil, že uplynulo približne 23 mesiacov od vypočutia účastníkov konania po sporné rozhodnutie, teda značná doba, a to bez toho, aby bolo možné zodpovednosť za ňu pripísať TU a FEG. Súd prvého stupňa preto dospel k záveru, že Komisia prekročila lehotu zvyčajne potrebnú na prijatie takéhoto rozhodnutia.

47 Keďže zistenie neprimeranej dĺžky konania, zodpovednosť za ktorú nemožno pripísať TU a FEG, nie je samo osebe dostačujúce na to, aby bolo možné dospieť k záveru, že došlo k porušeniu zásady rešpektovania primeranej lehoty, posudzoval

Súd prvého stupňa vplyv takejto dĺžky trvania na práva na obhajobu TU. Predpoklad pre takýto prístup vyplýva z bodu 74 napadnutého rozsudku, kde Súd prvého stupňa rozhodol, že prekročenie primeranej lehoty môže byť dôvodom zrušenia rozhodnutia o tom, že došlo k porušeniu len v prípade, ak bolo preukázané, že porušenie tejto zásady poškodilo práva na obhajobu dotknutých podnikov. Preto podľa Súdu prvého stupňa, s výnimkou tohto osobitného predpokladu, nemá nerešpektovanie povinnosti konať v primeranej lehote vplyv na platnosť správneho konania podľa nariadenia č. 17.

48 Odvolanie sa na toto kritérium na účely zistenia porušenia zásady rešpektovania primeranej lehoty je úplne legitímne. Preto v bode 49 už citovaného rozsudku Baustahlgewebe/Komisia v rámci posudzovania dĺžky konania na Súde prvého stupňa Súdny dvor rozhodol, že zistenie skutočnosti, že dĺžka konania mala vplyv na výsledok sporu, môže viesť k zrušeniu napadnutého rozsudku. Rovnaký prístup je zjavný aj v úvahe Súdu prvého stupňa, keď sa tento domnieval, že neprimeraná dĺžka konania pred Komisiou by spôsobila zrušenie sporného rozhodnutia v prípade, ak by práva TU na obhajobu bolo ohrozené, za predpokladu, že by nevyhnutne dochádzalo k možnému ovplyvneniu výsledku konania.

49 Preto je potrebné posudzovať analýzu tohto údajného popretia práv TU na obhajobu uskutočnenú Súdom prvého stupňa v tomto kontexte.

50 Z napadnutého rozsudku vyplýva, že táto analýza sa obmedzuje na posúdenie vplyvu dĺžky druhej fázy správneho konania na výkon práv TU na obhajobu. Predovšetkým v bode 93 uvedeného rozsudku dospel Súd prvého stupňa k záveru, že neprimerané predĺženie správneho konania po vypočutí účastníkov konania nemalo vplyv na práva TU a FEG na obhajobu.

51 V súvislosti s fázou vyšetrovania, ktorá predchádzala oznámeniu o výhradách, Súd prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku zdôraznil, že samotné predĺženie tejto fázy správneho konania nebolo samo osebe spôsobilé zasiahnuť do práva na obhajobu, pretože voči TU a FEG nebola až do prijatia oznámenia o výhradách formálne vyvodzovaná žiadna zodpovednosť.

52 Tento záver je správny v časti, kde sa Súd prvého stupňa domnieva, že až po zaslaní oznámenia o výhradách došlo k oboznámeniu TU a FEG s porušeniami, ktoré im Komisia v nadväznosti na svoje vlastné vyšetrovania vytýka. Myšlienkou v pozadí úvahy Súdu prvého stupňa je, že len počas druhej fázy administratívneho konania môžu dotknuté podniky v plnom rozsahu uplatniť práva na obhajobu, čo nie je prípad fázy predchádzajúcej oznámeniu o výhradách z dôvodu, že Komisia ešte nevyjadrila svoje výčitky v súvislosti s údajnými porušeniami, ktoré zistila.

53 V každom prípade však zistenie Súdu prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku nezohľadňuje možnosť, že by neprimeraná dĺžka fázy vyšetrovania mohla mať vplyv na výkon práv TU na obhajobu v rámci druhej fázy správneho konania, konkrétne po zaslaní oznámenia o výhradách.

54 Neprimeraná dĺžka prvej fázy správneho konania môže mať vplyv na možnosti budúcej obrany dotknutých podnikov, najmä znížením účinnosti práv na obhajobu, keď dôjde k ich uplatneniu v rámci druhej fázy konania. Preto tak, ako to uviedol generálny advokát v bode 123 svojich návrhov, čím viac času uplynie medzi vyšetrovacími úkonmi, akými sú v tomto prípade zaslanie upovedomenia a oznámenie o výhradách, tým je pravdepodobnejšie, že prípadné dôkazy svedčiace v jej prospech v súvislosti s porušeniami vytýkanými v tomto oznámení nebude možné zabezpečiť, alebo ak aj áno, tak len s ťažkosťami, osobitne v prípade dôkazov svedkami svedčiacimi o skutočnostiach svedčiacich v jej prospech, a to najmä

z dôvodu zmien, ktoré mohli nastať v zložení riadiacich orgánov dotknutých podnikov a presunov týkajúcich sa ostatných zamestnancov týchto podnikov. Vo svojej analýze zásady rešpektovania primeranej lehoty Súd prvého stupňa nedostatočne zohľadnil tento aspekt jej uplatňovania.

55 Keďže rešpektovanie práv na obhajobu, základnej zásady, ktorej povaha bola opätovne zdôraznená v judikatúre Súdneho dvora (pozri najmä rozsudok z 9. novembra 1983, Michelin/Komisia, 322/81, Zb. s. 3461, bod 7), má zásadnú dôležitosť v takých konaniach, akým je konanie v tejto veci, je potrebné zabrániť, aby mohlo dôjsť k nenapraviteľnému poškodeniu týchto práv z dôvodu neprimeranej dĺžky fázy vyšetrovania a aby táto dĺžka trvania mohla brániť zabezpečeniu dôkazov s cieľom vyvrátiť existenciu takých konaní, pre ktoré by voči dotknutým podnikom mohla byť vyvodzovaná zodpovednosť. Z tohto dôvodu sa preskúmanie prípadných prekážok výkonu práv na obhajobu nesmie obmedzovať na samotnú fázu, v ktorej dochádza k plnému uplatneniu týchto práv, teda na druhú fázu správneho konania. Posúdenie zdroja prípadného oslabenia účinnosti práv na obhajobu sa musí vzťahovať na celé konanie, opierajúc sa o celkovú dĺžku tohto konania.

56 Preto sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia veci, keď v napadnutom rozsudku obmedzil rozsah skúmania domnelého porušenia práv na obhajobu z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania výlučne na jeho druhú fázu. Súd prvého stupňa opomenul preskúmať, či neprimeraná dĺžka celého správneho konania, ktorú možno pripísať Komisii, teda vrátane fázy pred oznámením o výhradách, mohla ovplyvniť budúce možnosti obrany TU a FEG a najmä, či TU túto skutočnosť presvedčivo preukázala.

57 Z toho vyplýva, že prvý odvolací dôvod TU je nutné prijať v časti, kde sa zakladá na nesprávnom právnom posúdení uplatnenia zásady rešpektovania primeranej lehoty. Preto je potrebné napadnutý rozsudok čiastočne zrušiť a to v časti, kde sa rozhodlo, že predĺženie prvej fázy správneho konania nebolo samo osebe spôsobilé poškodiť práva TU na obhajobu.

58 V súlade s článkom 61 prvým odsekom Štatútu Súdneho dvora ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor zruší rozhodnutie Súdu prvého stupňa, môže Súdny dvor sám právoplatne rozhodnúť o veci samej, ak to stav konania dovoľuje, alebo môže vec vrátiť Súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

59 Keďže otázka údajného popretia práv na obhajobu skúmaná v tomto prípade vo vzťahu k neprimeranej dĺžke správneho konania bola prerokovaná na prvom stupni a TU teda mala v tomto ohľade možnosť vyjadriť svoje tvrdenia, môže Súdny dvor sám rozhodnúť o veci samej.

60 Vo svojej žalobe podanej na Súde prvého stupňa TU tvrdí, že neprimeraná dĺžka správneho konania mala vplyv na výkon práv na obhajobu a následne aj na výsledok konania začatého proti nej. Vo výkone práv TU na obhajobu sa jej malo zamedzovať už v období prijatia oznámenia o výhradách.

61 Preto je potrebné overiť, či TU z právneho hľadiska dostatočne preukázala, že v deň oznámenia o výhradách, konkrétne 3. júla 1996, mala ťažkosti v súvislosti s obranou proti tvrdeniam Komisie, ťažkosti, ktoré vyplývali z neprimeranej dĺžky správneho konania.

62 V prvom rade TU pozoruje, že porušenia, ktoré Komisia uviedla v spornom rozhodnutí, sú predovšetkým vyvodzované zo zápisníc z diskusií medzi členmi FEG, NAVEG a TU. V určitom počte prípadov však zamestnanci TU, ktorí sa zúčastnili na týchto diskusiách, už dávno nepracujú v tomto podniku. Účastníci regionálnych zhromaždení FEG páni Van Hulten, de Beun, Romein a Van Wingen totiž už pred niekoľkými rokmi opustili TU a to buď preto, že si uplatnili nárok na starobný

dôchodok, alebo preto, že ochoreli. Taktiež pán Coppoolse, ktorý je v bodoch 65 a 69 odôvodnenia tohto rozhodnutia uvedený ako predseda FEG, v rámci ktorého zastupoval TU, v tejto spoločnosti nepracuje už od roku 1989 a od 1. júna 1992 ani v spoločnosti Schotman, ktorá je materským podnikom TU.

63 TU tvrdí, že pri absencii týchto osôb od nej nemožno rozumne požadovať, aby zrekonštruovala presný kontext diskusií, ktoré sa konali v danom období, s cieľom brániť sa proti výčitkám vysloveným Komisiou v oznámení o výhradách.

64 V tomto ohľade je potrebné zdôrazniť, že TU vo svojej žalobe na Súde prvého stupňa neupresnila deň, keď spomínané osoby opustili tento podnik a okolnosti, na základe ktorých bolo možné preukázať, že 3. júla 1996 nebolo od nich možné získať informácie. Tvrdenia uvádzané TU v súvislosti s dôvodmi, pre ktoré malo byť rozhodujúcim vypočuť tieto osoby na účely výkonu práv na obhajobu, sú taktiež nepresné. TU neuvádza, ktoré z konkrétnych výhrad vytýkaných Komisiou v spornom rozhodnutí by mohli byť vyvrátené vďaka svedectvu týchto osôb.

65 V druhom rade sa TU odvoláva na jedenásť zápisníc zo schôdzí, z ktorých Komisia vychádzala, keď dospela k zisteniu, že existuje kolektívny režim výlučného obchodovania. Tri spomedzi osôb zúčastnených na niektorých schôdzach, konkrétne páni Vos (rozhovor medzi TU a podnikom Holec), Van der Kaay (ktorý sa zúčastnil regionálneho zhromaždenia FEG regiónu „Zuid-Nederland" 14. februára 1990) a Van Nieuwenhof (ktorý sa zúčastnil regionálneho zhromaždenia tohto istého regiónu 28. mája 1991), už nemohli vystúpiť v prospech TU.

66 TU tvrdí, že aj keď mohla požadovať vypočutie zúčastnených osôb, v každom prípade však bolo nemožné zrekonštruovať diskusie päť až osem rokov potom, ako k nim došlo.

67 V tomto ohľade je potrebné pripomenúť, že oznámenie o výhradách bolo zaslané TU 3. júla 1996. TU však neuvádza ani deň odchodu dotknutých osôb, ani dôvod, pre ktorý skutočnosť, že tieto osoby nemohli byť vypočuté, mala byť spôsobilá poškodiť jej obhajobu voči výhradám Komisie.

68 Okrem toho je preukázané, že prinajmenšom v súvislosti s regionálnym zhromaždením FEG regiónu „Zuid-Nederland" 14. februára 1990 bola TU zastupovaná nielen pánom Van der Kaay, ale aj inými osobami zastupujúcimi túto spoločnosť, pričom v prípade týchto osôb TU nenamieta žiadnu nemožnosť ich vypočutia.

69 Z vyššie uvedeného vyplýva, že TU sa nepodarilo pomocou presvedčivých dôkazov preukázať, že popretie práv na obhajobu by mohlo vyplývať z neprimeranej dĺžky fázy správneho konania predchádzajúcej oznámeniu o výhradách a že v deň, keď k tomuto oznámeniu došlo, boli už možnosti TU účinne sa obhajovať z tohto dôvodu oslabené.

70 Takáto argumentácia TU nemôže viesť k zisteniu, že došlo k porušeniu práv na obhajobu, ktoré je potrebné skúmať v závislosti od osobitných okolností každého prípadu.

71 Preto žalobný dôvod predložený TU na podporu svojej žaloby podanej na Súde prvého stupňa založený na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty nie je dôvodný a musí byť z tohto dôvodu zamietnutý.

72 Z tohto dôvodu je preto potrebné v časti, ktorá sa zakladá na tomto žalobnom dôvode, zamietnuť aj žalobu TU podanú na Súde prvého stupňa.

O druhom odvolacom dôvode založenom na údajnom neuznaní dôkazov svedčiacich v prospech dôkazov nasledujúcich po zaslaní upovedomenia

Argumentácia účastníkov konania

73 TU sa domnieva, že existuje rozpor v odôvodnení napadnutého rozsudku a v dôsledku toho aj nedostatok odôvodnenia spočívajúci v nejasnosti, ktorá charakterizuje dôležitosť, ktorú Súd prvého stupňa prikladá dňu doručenia upovedomenia.

74 Na jednej strane sa Súd prvého stupňa v bode 79 napadnutého rozsudku domnieval, že deň doručenia oznámenia o výhradách predstavoval deň, od ktorého bola TU formálne obvinená. Z tejto domnienky vyplýva, že TU sa až do tohto dňa nemala voči čomu brániť, keďže nedošlo k žiadnemu formálnemu obvineniu. V dôsledku toho Súd prvého stupňa pri posudzovaní, či Komisia pred prijatím sporného rozhodnutia dodržala zásadu rešpektovania primeranej lehoty, nezohľadnil obdobie predchádzajúce oznámeniu o výhradách.

75 Na druhej strane z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa sa domnieval, že po faktickej stránke bola TU obvinená odo dňa prijatia upovedomenia alebo prinajmenšom odo dňa prijatia žiadosti o informácie. Preto Súd prvého stupňa bez akéhokoľvek vysvetlenia zamietol dôkazy svedčiace v jej prospech, ktoré sa vzťahovali na obdobie nasledujúce po prijatí tohto listu.

76 Podľa TU má odôvodnenie napadnutého rozsudku vážne nedostatky a Súd prvého stupňa porušil práva na obhajobu.

77 Komisia však tvrdí, že druhý odvolací dôvod uvádzaný TU na podporu jej odvolania spočíva na dvoch nesprávnych predpokladoch.

78 V prvom rade Súd prvého stupňa pri posudzovaní primeranosti lehoty, ktorá uplynula medzi prvými aktmi správneho konania a prijatím sporného rozhodnutia, zohľadnil obdobie predchádzajúce oznámeniu o výhradách.

79 V druhom rade Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa preskúmal dôkazy a tvrdenia, na ktoré sa odvolávala TU, a dospel k zisteniu, že nemajú takú dôkaznú hodnotu, aká im podľa TU mala byť priznaná. Podľa Komisie Súd prvého stupňa vo svojom posúdení prikladal dôležitosť taktiež okolnosti, že dokumenty, o ktoré sa opiera TU, boli skoncipované až potom, ako všetky zúčastnené osoby boli informované o začatí správneho konania Komisiou.

80 Komisia sa domnieva, že cieľom tohto odvolacieho dôvodu je, aby Súdny dvor preskúmal posúdenie skutkového stavu uskutočnené Súdom prvého stupňa v súvislosti s dôkaznou hodnotou spisových písomností a v dôsledku toho je potrebné ho zamietnuť ako neprípustný.

Posúdenie Súdnym dvorom

— Úvodné pripomienky

81 Je potrebné pripomenúť, že existujú obmedzenia súdneho preskúmania vykonávaného Súdnym dvorom v rámci konania o odvolaní.

82 Z článku 225 ES a článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora v tejto súvislosti vyplýva, že len Súd prvého stupňa má právomoc jednak zistiť skutkový stav, okrem prípadu, keď by vecná nesprávnosť jeho zistení vyplývala z dokumentov v spise, ktoré mu boli predložené, jednak tento skutkový stav posúdiť. Pokiaľ Súd prvého stupňa zistil alebo posúdil skutkový stav, Súdny dvor má na základe článku 225 ES právomoc preskúmať právnu kvalifikáciu tohto skutkového stavu a právnych následkov, ktoré z neho vyvodil Súd prvého stupňa (pozri najmä rozsudky Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 23, a zo 6. apríla 2006, General Motors/Komisia, C-551/03 P, Zb. s. I-3173, bod 51).

83 Súdny dvor teda nemá právomoc zisťovať skutkový stav a v zásade ani skúmať dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa uznal za preukazujúce tento skutkový stav. Pokiaľ totiž tieto dôkazy boli riadne získané a boli rešpektované všeobecné právne zásady a procesné pravidlá uplatniteľné v oblasti dôkazného bremena a vykonávania dôkazných prostriedkov, prislúcha samotnému Súdu prvého stupňa posúdiť dôkaznú hodnotu, ktorú je potrebné priznať predloženým dôkazom. Toto posúdenie teda nepredstavuje, s výnimkou prípadu nesprávneho posúdenia týchto dôkazov, právnu otázku, ktorá ako taká, podlieha preskúmaniu Súdnym dvorom (rozsudky Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 24, a General Motors/Komisia, už citovaný, bod 52).

84 Ďalej je potrebné pripomenúť, že otázka, či si odôvodnenie rozsudku Súdu prvého stupňa protirečí alebo je nedostačujúce, je právnou otázkou, pričom preskúmania tejto otázky ako takej sa možno dovolávať v rámci konania o odvolaní (rozsudky zo 7. mája 1998, Somaco/Komisia, C-401/96 P, Zb. s. I-2587, bod 53, a z 13. decembra 2001, Cubero Vermurie/Komisia, C-446/00 P, Zb. s. I-10315, bod 20).

85 V súvislosti s povinnosťou odôvodnenia z ustálenej judikatúry vyplýva, že táto povinnosť neukladá Súdu prvého stupňa vypracovať také odôvodnenie, ktoré by vyčerpávajúcim spôsobom rozoberalo jednotlivo všetky úvahy vyjadrené účastníkmi konania. Odôvodnenie teda môže byť implicitné, avšak pod podmienkou, že umožní zúčastneným osobám oboznámiť sa s dôvodmi, pre ktoré došlo k prijatiu predmetných opatrení a príslušnému súdu poskytne dostatok prostriedkov na

výkon jeho preskúmania (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 372).

— Preskúmanie druhého odvolacieho dôvodu

86 V časti, kde sa TU svojím druhým odvolacím dôvodom snaží preukázať, že odôvodnenie napadnutého rozsudku týkajúce sa odmietnutia dôkaznej hodnoty určitých dokumentov je nedostačujúce, teda si protirečí, je tento dôvod prípustný.

87 V rámci svojich žalôb podaných na Súde prvého stupňa TU a FEG namietali proti dôkazom, o ktoré sa opierala Komisia v spornom rozhodnutí, napríklad proti dôkazu výkonu gentlemen's agreement uzavretej medzi NAVEG a FEG v súvislosti so zásobovaním členov FEG (ďalej len „gentlemen's agreement"). V tomto ohľade sa TU odvolávalo najmä na dva listy pochádzajúce od podniku Spaanderman Licht, člena NAVEG.

88 V bodoch 196 a 208 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa pristúpil k preskúmaniu dôkaznej hodnoty týchto listov.

89 Najmä v súvislosti s listom zo 14. augusta 1991 Súd prvého stupňa v spomínanom bode 196 posudzoval jeho dôkaznú hodnoty tak, že zvažoval znenie tohto listu v kontexte, v ktorom došlo k jeho vyhotoveniu. V prvom rade zdôraznil, že tento list bol zaslaný NAVEG ako odpoveď na otázku zaslanú NAVEG dva dni predtým. Bolo

to teda NAVEG, ktoré prevzalo iniciatívu a pýtalo sa Spaanderman Licht na dôvody, ktoré ho viedli k tomu, aby nezásobovalo CEF. V druhom rade Súd prvého stupňa uviedol, že tento list bol vyhotovený až po žiadostiach o informácie, ktoré 25. júla 1991 zaslala Komisia FEG a TU, a z tohto dôvodu nebol presvedčivý.

90 V súvislosti s listom, ktorý Spaanderman Licht zaslal CEF 22. mája 1991, Súd prvého stupňa zistil, že tento list sa obmedzoval na konštatovanie, že Spaanderman Licht si neželá rozšíriť sieť svojich predajcov. Súd prvého stupňa v každom prípade zdôraznil, že tento list bol vyhotovený v čase, keď už prebiehalo vyšetrovanie Komisie.

91 Preto z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa dostatočne odôvodnil nepresvedčivosť týchto listov a ich odmietnutie ako dôkazov svedčiacich v jej prospech.

92 V súvislosti s údajným rozporom v odôvodnení napadnutého rozsudku, voči ktorému TU namietala, je potrebné uviesť, že, ako zdôraznila generálna advokátka v bode 27 svojich návrhov, pri neexistencii logickej súvislosti medzi posúdením primeranosti dĺžky správneho konania a dôkaznou hodnotou dokumentov predložených ako dôkazov Súdu prvého stupňa, si tento rozsudok vôbec neprotirečí.

93 Okrem toho dôkazná hodnota dôkazov predložených účastníkmi konania, ktorej posúdenie náleží len samotnému Súdu prvého stupňa, nemusí nutne závisieť od etapy správneho konania, v rámci ktorej boli vyhotovené. Ako zdôraznila generálna advokátka v bode 28 svojich návrhov, pri skúmaní tejto dôkaznej hodnoty je potrebné zohľadniť okolnosti daného prípadu. Z bodov 196 a 208 napadnutého rozsudku vyplýva, že skutočnosť, že Komisia už začala svoje vyšetrovanie, nie je jediným určujúcim ukazovateľom, na základe ktorého Súd prvého stupňa odmietol predovšetkým listy Spaanderman Licht z 22. mája a 14. augusta 1991 ako nespôsobilé spochybniť dôkazy predložené Komisiou v súvislosti s výkonom

gentlemen's agreement. Preto body 196 a 208 nemožno vykladať v tom zmysle, že dokumentom vyhotoveným v čase, keď vyšetrovanie Komisie už prebieha, nemožno prirodzene priznať žiadnu dôkaznú hodnotu.

94 S prihliadnutím na vyššie uvedené je potrebné druhý odvolací dôvod uvádzaný na podporu odvolania zamietnuť ako nedôvodný.

O treťom odvolacom dôvode založenom na účasti TU na porušeniach zistených Komisiou

95 TU vytýka Súdu prvého stupňa, že sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom, že odôvodnil napadnutý rozsudok nezrozumiteľným spôsobom v časti, kde v bodoch 367 a 379 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia odôvodnene vytýkala TU jej aktívnu účasť na porušeniach týkajúcich sa kolektívneho režimu výhradného obchodovania a dohôd FEG o cenách. Tretí odvolací dôvod má tri časti.

O prvej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania

— Argumentácia účastníkov konania

96 V tejto časti svojho tretieho odvolacieho dôvodu TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom odôvodnil rozsudok nezrozumiteľným spôsobom v časti, kde usúdil, že TU mala aktívnu účasť na kolektívnom režime výhradného obchodovania, ktorý sa prezentoval vo forme gentlemen's agreement.

97 V prvom rade Súd prvého stupňa nezohľadnil pravidlá vnútorného fungovania FEG ani holandskú právnu úpravu režimu uplatňujúcu sa v oblasti združení.

98 TU v tomto ohľade pripomína, že pred Súdom prvého stupňa zdôrazňovala, že z právneho hľadiska nemôže nijako ovplyvňovať rozhodnutia FEG. Uvádza, že napriek tomuto tvrdeniu Súd prvého stupňa v bode 352 napadnutého rozsudku rozhodol, že ani námietky, ktoré TU podala v súvislosti s tvrdením Komisie, podľa ktorého TU mala dôležitú úlohu v rámci kolektívneho režimu výhradného obchodovania, ani námietky založené na pravidlách vnútorného fungovania FEG a na holandskej právnej úprave v oblasti združení, neboli relevantné.

99 Posúdenie Súdu prvého stupňa v tejto súvislosti je nezrozumiteľné, keďže v bode 356 napadnutého rozsudku uviedol, že na účely posúdenia úlohy TU pri spravovaní záležitostí FEG skutočne vychádzal z tých istých pravidiel jej vnútorného fungovania.

100 V tomto ohľade Komisia tvrdí, že tento údajný rozpor medzi bodmi 352 a 356 napadnutého rozsudku spočíva v nesprávnom výklade tohto rozsudku.

101 Súd prvého stupňa podľa Komisie v bode 352 napadnutého rozsudku usúdil, že TU sa nemôže skrývať za doslovné znenie pravidiel vnútorného fungovania FEG alebo ustanovení holandskej právnej úpravy upravujúcich právo združovať sa, aby mohla tvrdiť, že sa nezúčastňovala na zistených porušeniach. Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa zdôraznil, že bolo potrebné zohľadniť výlučne to, k čomu skutočne došlo, a nie to, čo bolo formálne možné alebo dovolené.

102 Ďalej sa Súd prvého stupňa v bode 356 napadnutého rozsudku domnieval, vychádzajúc konkrétne z posúdenia skutočnej úlohy, ktorú TU malo v záležitostiach FEG, že TU sa účinne zúčastňovala na kolektívnom režime výhradného obchodovania.

103 V druhom rade TU označuje za nezrozumiteľnú úvahu Súdu prvého stupňa v bode 353 napadnutého rozsudku, v ktorom potvrdil kritérium uplatnené Komisiou v spornom rozhodnutí, konkrétne súlad záujmov FEG a TU. Podľa TU však skutočnosť, že je jedným z najvýznamnejších členských podnikov FEG, nepreukazuje existenciu „prirodzenej zhodnosti záujmov" medzi ňou a týmto združením.

104 Keďže kritérium založené na súlade záujmov nebolo v tomto prípade relevantné, mal Súd prvého stupňa zisťovať existenciu spoločnej vôle medzi TU a FEG.

105 V tomto ohľade Komisia tvrdí, že zistenie Súdu prvého stupňa týkajúce sa zhodnosti záujmov FEG a TU nie je výlučne založené na skutočnosti, že TU je jedným z najväčších a najdôležitejších členov FEG. Podľa nej z bodu 356 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa taktiež zohľadnil skutočnosť, že počas viacerých rokov bol jeden zástupca TU členom správnej rady FEG, pričom počas istého času zabezpečoval aj predsedníctvo tohto orgánu, a že táto spoločnosť bola silne zastúpená v rôznych komisiách pre výrobky.

106 Komisia napáda taktiež tvrdenie TU, podľa ktorého Súd prvého stupňa bol povinný skúmať existenciu „zhody vôle" TU a FEG. Podľa nej Súd prvého stupňa overil, či sa TU zúčastňovala na kolektívnom režime výhradného obchodovania, a dospel k záveru, že sa na ňom zúčastňovala, čo postačuje na to, aby jej bola pripísaná zodpovednosť za takéto porušenie.

107 V treťom rade TU odkazuje na zistenie Súdu prvého stupňa v bode 356 napadnutého rozsudku, podľa ktorého „je TU jedným z najväčších členských podnikov FEG“ a že „práve z tohto dôvodu niektorí z jej riadiacich pracovníkov alebo zamestnancov boli členmi správnej rady FEG a zúčastňovali sa na rokovaniach orgánov tohto združeniach v rokoch 1985 až 1995“, a taktiež sa domnieva, že takéto zistenie nestačí na preukázanie toho, či sa TU „aktívne“ zúčastňovala na porušení uvedenom v článku 1 sporného rozhodnutia.

108 V tomto prípade mala Komisia zisťovať, či TU určitým spôsobom prejavila svoj súhlas so správaním sa „jej“ zástupcu v správnej rade FEG a v dôsledku toho schvaľovala aj politiku FEG, ako aj výkon tejto politiky. Komisia takéto kroky nepodnikla a Súd prvého stupňa sa preto v tomto bode dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

109 Komisia v tomto ohľade tvrdí, že TU zjavne opomína všetky dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa analyzoval v bodoch 356 až 361 napadnutého rozsudku. Pripomína, že Súd prvého stupňa v uvedených bodoch napadnutého rozsudku konštatoval účasť TU na gentlemen's agreement vzhľadom na to, že TU sa nielen zúčastnila na schôdzach, počas ktorých bola táto dohoda prerokovávaná, a to bez toho, aby sa od nej dištancovala, ale sa taktiež ako člen správnej rady FEG priamo podieľala na príprave a výkone tejto dohody.

110 Z toho vyplýva, že Súd prvého stupňa počas posudzovania možnosti pripísať TU zodpovednosť za jej účasť na kolektívnom režime výhradného obchodovania uplatnil správne právne kritérium.

— Posúdenie Súdnym dvorom

111 Touto treťou časťou tretieho odvolacieho dôvodu TU v podstate namieta právne kritériá, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal pri posudzovaní dôkazov

predložených Komisiou s cieľom preukázania účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania. Keďže posúdenie možnosti pripísať určitému podniku zodpovednosť za porušenie je právnou otázkou, prináleží Súdnemu dvoru, aby preskúmal, či sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď usúdil, že Komisia sa mohla oprávnene domnievať, že TU sa aktívne zúčastňovala na takomto protisúťažnom správaní.

112 Okrem toho v rámci tejto časti tretieho žalobného dôvodu TU napáda údajný nedostatok odôvodnenia viacerých bodov napadnutého rozsudku venovaných jej účasti na kolektívnom režime výhradného obchodovania.

113 Z toho vyplýva, že prvá časť tretieho odvolacieho dôvodu je prípustná.

114 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora na to, aby sa z právneho hľadiska dostatočne preukázala účasť podniku na kartely, postačuje, ak Komisia preukáže, že dotknutý podnik sa zúčastnil stretnutí, počas ktorých došlo k uzavretiu dohôd protisúťažnej povahy bez toho, aby sa proti týmto dohodám zjavným spôsobom postavil. Akonáhle je preukázané, že sa podnik podieľal na takýchto stretnutiach, je na ňom, aby predložil dôkazy, na základe ktorých je možné preukázať, že jeho účasť na týchto stretnutiach nemala protisúťažný charakter s tým, že preukáže, že svojim konkurentom oznámil, že sa ich zúčastnil s iným cieľom ako oni (pozri rozsudky z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 96, a Hüls/Komisia, C-199/92 P, Zb. s. I-4287, bod 155).

115 Z bodov 359 až 361 napadnutého rozsudku vyplýva, že práve tieto zásady slúžili ako základ posúdenia Súdu prvého stupňa, ktoré sa týkalo dôkazu predloženého Komisiou na podporu jej zistenia týkajúceho sa účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania. Pri svojom skúmaní Súd prvého stupňa nikdy nevychádzal z predpokladu, že z členstva podniku v profesijnom združení

automaticky vyplýva, že rôzne protiprávne správania sa tohto združenia možno pripísať tomuto podniku. V tomto ohľade z bodu 355 tohto rozsudku zjavne vyplýva, že Súd prvého stupňa uplatnil kritérium osobnej účasti na vzniku porušení.

116 Súd prvého stupňa dospel v bode 357 napadnutého rozsudku k zisteniu, že Komisia zhromaždila presvedčivé dôkazy o existencii gentlemen's agreement. Podľa Súdu prvého stupňa Komisia zozbierala písomné dôkazy kontaktov medzi FEG a NAVEG, počas ktorých bola spomenutá gentlemen's agreement. Tieto dôkazy pokrývajú obdobie začínajúce 11. marca 1986 stretnutím správnych rád NAVEG a FEG. Komisia taktiež vychádzala z výmeny návrhov, ku ktorej došlo počas stretnutí týchto správnych rád konajúcich sa 28. februára 1989 a 25. októbra 1991, ako aj z listu FEG adresovaného NAVEG z 18. novembra 1991.

117 V súvislosti s osobnou účasťou TU na gentlemen's agreement dospel Súd prvého stupňa v bode 358 napadnutého rozsudku k zisteniu, že aj keď sa TU spomedzi stretnutí správnych rád FEG a NAVEG uvádzaných Komisiou nezúčastnila ani nebola zastúpená na stretnutí 28. februára 1989, FEG v každom prípade vyhotovilo zápisnicu z tohto stretnutia. Súd prvého stupňa ďalej zdôraznil, že účasť TU na ostatných stretnutiach (11. marca 1986 a 25. októbra 1991), ako aj jej zastúpenie v správnej rade FEG v roku 1991 nebolo namietané.

118 V bode 360 napadnutého rozsudku dospel Súd prvého stupňa k záveru, že v prípade neexistencie dôkazu dištancovania sa od dohody a najmä z dôvodu účasti TU ako člena v správnej rade FEG, je potrebné TU považovať za účastníka gentlemen's agreement.

119 Z toho vyplýva, že Súd prvého stupňa sa pri posudzovaní účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania nedopustil nesprávneho právneho posúdenia.

120 Rovnako je potrebné preskúmať tvrdenia uvádzané TU s cieľom preukázať, že odôvodnenie určitých bodov napadnutého rozsudku týkajúcich sa jej účasti na kolektívnom režime výhradného obchodovania je nedostatočné.

121 V prvom rade v súvislosti s tvrdením TU týkajúcim sa údajného rozporu medzi bodmi 352 a 356 napadnutého rozsudku z pozorného prečítania týchto bodov vyplýva, že si nijako neodporujú.

122 Taktiež z bodu 350 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa pristúpil k preskúmaniu výhrad uvedených TU s cieľom vyvrátenia dôkazov jej aktívnej účasti na porušeniach, a to s cieľom odpovedať na otázku, či Komisia z právneho hľadiska dostatočne preukázala účasť tejto spoločnosti na porušeniach uvedených v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia.

123 V súvislosti s účasťou TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania Súd prvého stupňa zamietol v bode 352 napadnutého rozsudku argumentáciu, podľa ktorej táto spoločnosť nemohla ovplyvňovať rozhodnutia FEG. Súd prvého stupňa dospel k zisteniu, že tvrdenia TU týkajúce sa pravidiel vnútorného fungovania FEG a tvrdenia týkajúce sa holandskej právnej úpravy v oblasti práva združení nie sú relevantné. Podľa neho je podstatné určiť, či sa TU zúčastnila gentlemen's agreement, a nezaoberať sa otázkou, či stanovy FEG alebo spomínaná právna úprava umožňovali TU účasť na tejto dohode.

124 Táto úvaha sa správne zakladá na nutnosti preukázať, či k účasti na gentlemen's agreement skutočne došlo, a nielen či takáto účasť bola možná.

125 A práve vzhľadom na takúto úvahu Súd prvého stupňa v rámci skúmania otázky či sa TU skutočne zúčastnila na kolektívnom režime výhradného obchodovania usúdil, že relevantnou pre toto posúdenie je práve skutočnosť, že určitý riadiaci pracovníci a zamestnanci TU boli členmi správnej rady FEG a v bode 356 napadnutého rozsudku odkázal na stanovy tohto združenia, aby pripomenul, že tento orgán je riadiacim orgánom tohto združenia.

126 Odôvodnenie napadnutého rozsudku si teda v tomto ohľade nijako neodporuje.

127 V druhom rade v súvislosti s napadnutím bodu 353 napadnutého rozsudku je potrebné zdôrazniť, že zistenie zhodnosti záujmov FEG a TU Súdom prvého stupňa sa nezakladá výlučne na tej skutočnosti, že TU bola jedným z najdôležitejších členských podnikov FEG. Z bodu 356 tohto rozsudku totiž vyplýva, že Súd prvého stupňa taktiež zohľadnil skutočnosť, že počas viacerých rokov bol jeden zástupca TU členom správnej rady tohto združenia, pričom počas istého času zabezpečoval aj predsedníctvo tohto orgánu, a že TU bola silne zastúpená v rôznych komisiách pre výrobky.

128 V súvislosti s údajnou nutnosťou, aby Súd prvého stupňa preskúmal existenciu spoločnej vôle TU a FEG, je potrebné uviesť, že pokiaľ Súd prvého stupňa overil, či sa TU skutočne zúčastnila na gentlemen's agreement, a dospel k záveru, že sa na tejto dohode podieľala, je tým splnená podmienka, ktorej podlieha možnosť pripísať zodpovednosť za toto porušenie spomínanému podniku.

129 Vzhľadom na predchádzajúce je potrebné prvú časť tretieho odvolacieho dôvodu zamietnuť ako nedôvodnú.

O druhej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na rozšírení kolektívneho režimu výhradného obchodovania

— Argumentácia účastníkov konania

130 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom odôvodnil napadnutý rozsudok nezrozumiteľným spôsobom v časti, kde posudzoval, či sa TU aktívne zúčastňovala na zosúladených postupoch FEG alebo aspoň na zosúladených postupoch členov tohto združenia, postupoch s cieľom, aby podniky, ktoré nie sú členmi NAVEG, pristúpili k gentlemen's agreement a v prípadne kladnej odpovede aj v časti, kde posudzoval to, ako dlho táto účasť trvala.

131 Súd prvého stupňa nijako nezohľadnil skutočnosť, že TU 2. júla 1991 posledný krát vytvárala nátlak na výrobcu, ktorý nie je členom NAVEG, s cieľom, aby nedodával elektrotechnický materiál podnikom, ktoré nie sú členmi FEG. Preto TU tvrdí, že je nesprávne implicitne tvrdiť, tak ako to urobil Súd prvého stupňa, že aktívne prispievala k porušeniu uvedenému v článku 1 sporného rozhodnutia po 2. júli 1991 alebo že napadnutý rozsudok je prinajmenšom v tomto bode nedostatočne odôvodnený. V období nasledujúcom po tomto dni Komisia neodhalila v tomto smere žiadnu obdobnú činnosť zo strany TU.

132 V tomto ohľade Komisia tvrdí, že TU sa v súvislosti s dátumom 2. júla 1991 snaží spochybniť posúdenie skutkového stavu Súdom prvého stupňa a že podľa ustálenej judikatúry účastník nedovolenej dohody je považovaný za zodpovedného za túto dohodu, až kým sa verejne nedištancuje od jej obsahu, čo TU nikdy neurobila.

133 Subsidiárne Komisia upozorňuje, že TU opomína zistenie, ku ktorému dospel Súd prvého stupňa v bode 366 napadnutého rozsudku, podľa ktorého TU vykonávala

nátlak na podniky nepatriace do NAVEG nielen samostatne, ale neskôr aj „v súlade s ostatnými členmi FEG“. Toto zistenie predstavuje ďalší dôvod na vyvodenie zodpovednosti voči TU za porušenie trvajúce počas celého obdobia, kedy k tomuto porušeniu dochádzalo.

— Posúdenie Súdnym dvorom

134 Druhá časť tretieho odvolacieho dôvodu je prípustná v časti, kde v podstate namieta proti právnym kritériám, na základe ktorých Súd prvého stupňa skúmal dôkazy predložené Komisiou s cieľom preukázať účasť TU na rozšírení kolektívneho režimu výhradného obchodovania.

135 V každom prípade však táto časť odvolacieho dôvodu popiera závery, ku ktorým Súd prvého stupňa dospel v bodoch 365 až 376 napadnutého rozsudku.

136 Preto v bode 365 tohto rozsudku Súd prvého stupňa dospel k zisteniu, že TU bola jedným z hlavných členov FEG a že z tohto dôvodu bola v rokoch 1985 až 1995, s výnimkou roku 1990, trvale zastúpená v jeho správnej rade. Súd prvého stupňa okrem toho zdôraznil, že TU sa v tomto postavení priamo zúčastňovala na tvorbe politiky FEG a/alebo bola informovaná o rokovaniach medzi týmto združením a NAVEG v súvislosti s kolektívnym režimom výhradného obchodovania bez toho, aby sa niekedy snažila od neho verejne sa dištancovať.

137 V bode 366 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa pridáva, že z dôkazov posudzovaných Komisiou v bodoch 53 až 70 odôvodnenia sporného rozhodnutia z právneho hľadiska dostatočne vyplýva, že TU mala v rámci zosúladeného postupu

osobitne dôležitú úlohu spočívajúcu v rozšírení kolektívneho režimu výhradného obchodovania na určitých dodávateľov, ktorí neboli členmi NAVEG. Súd prvého stupňa zistil, že TU tak samostatne, ako aj v súlade s ostatnými členmi FEG, vykonávala nátlak na tieto podniky s cieľom, aby nezásobovali veľkoobchodníkov nepatriacich do FEG, s ktorými boli v súťažnom vzťahu.

138 Vzhľadom na to, že Súd prvého stupňa na základe svojho zvrchovaného posúdenia skutkových okolností potvrdil, že došlo k takémuto nátlaku a táto skutočnosť nemôže byť predmetom opätovného preskúmania v rámci konania o odvolaní, pričom proti správnosti tohto posúdenia TU nenamieta, je potrebné dospieť k záveru, že Súd prvého stupňa sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď usúdil, že Komisia oprávnene uznala, že došlo k účasti TU na kolektívnom režime výhradného obchodovania aj po 2. júli 1991, pričom na to, aby dospel k takémuto záveru, vychádzal Súd prvého stupňa z posúdenia osobnej úlohy TU v rámci tohto porušenia. Žiadny nedostatok odôvodnenia preto nemožno v tomto ohľade konštatovať.

139 Za týchto okolností je potrebné zamietnuť druhú časť tretieho odvolacieho dôvodu ako nedôvodnú.

O tretej časti tretieho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa účasti TU na porušení v oblasti cien

— Argumentácia účastníkov konania

140 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom odôvodnil napadnutý rozsudok nezrozumiteľným spôsobom v časti, kde sa domnieval, že Komisia mohla oprávnene považovať TU za zodpovednú za porušenie uvedené v článku 2 sporného rozhodnutia v súvislosti s dohodami o cenách, a to z dôvodu jej aktívnej účasti na týchto dohodách.

141 TU napáda tvrdenie Súdu prvého stupňa v bode 371 napadnutého rozsudku, podľa ktorého „TU nemôže tvrdiť, že porušenie uvedené v článku 2 [sporného] rozhodnutia sa už z dôvodu svojej povahy týka len FEG, a v dôsledku toho jej ho nemožno pripísať na zodpovednosť".

142 TU vytýka Súdu prvého stupňa, že implicitne usúdil, že sa zúčastnila na zosúladenom postupe tým, že v praxi uplatňovala dve záväzné rozhodnutia, jedno o pevných cenách a druhé o zverejňovaní cien. Z bodu 376 napadnutého rozsudku TU vyvodzuje, že Súd prvého stupňa sa domnieval, že samotná skutočnosť, že bola členom FEG, stačí na to, aby ju bolo možné uznať za zodpovednú za porušenie.

143 TU tvrdí, že skutočnosť, že členstvo v združení podnikov, ktoré porušilo pravidlá v oblasti hospodárskej súťaže, samo osebe nepostačuje na to, aby bolo možné pripísať zodpovednosť za toto porušenie jeho členovi. Podľa nej je potrebné, aby v danom prípade došlo k osobitnej činnosti, ktorú možno dokázať a z ktorej možno vyvodiť, že člen predmetného združenia prejavil svoju vôľu zúčastniť sa na spornom porušení.

144 Súd prvého stupňa sa teda tým, že neskúmal, do akej miery sa TU v skutočnosti podieľala na porušení uvedenom v článku 2 sporného rozhodnutia, dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom v tomto bode napadnutý rozsudok odôvodnil nezrozumiteľným spôsobom.

145 V tomto ohľade Komisia tvrdí, že tretia časť tretieho odvolacieho dôvodu vychádza z nesprávneho pochopenia bodu 371 napadnutého rozsudku.

146 Podľa nej Súd prvého stupňa pripomenul v spomínanom bode 371, že článok 3 sporného rozhodnutia uznáva TU zodpovednou za dané porušenia, a to najmä z dôvodu jej aktívnej účasti na nich. Komisia zdôrazňuje, že v bode 349 tohto rozsudku Súd prvého stupňa zamietol tvrdenie TU, podľa ktorého jej bola zodpovednosť za porušenia pripísaná výlučne z dôvodu, že bola členom FEG. Toto zamietnutie bolo vysvetlené v bodoch 351 až 379 tohto rozsudku, kde Súd prvého stupňa na základe dostupných dôkazov a nie výlučne na základe členstva TU vo FEG rozhodol, že obe porušenia konštatované v danom rozhodnutí možno pripísať na zodpovednosť TU.

— Posúdenie Súdnym dvorom

147 Ako to zdôraznila generálna advokátka v bode 51 svojich návrhov, Súd prvého stupňa vôbec nevychádzal z predpokladu, podľa ktorého je potrebné TU automaticky ako člena FEG považovať za zodpovednú za nedovolené správanie sa FEG.

148 Práve naopak, body 375 až 379 napadnutého rozsudku sú venované preskúmaniu osobnej a aktívnej účasti TU na porušení týkajúcom sa stanovenia cien Súdom prvého stupňa.

149 V dôsledku toho nemožno Súdu prvého stupňa vytýkať žiadne nesprávne právne posúdenie. Preto je aj odôvodnenie napadnutého rozsudku v tomto ohľade potrebné považovať za dostačujúce.

150 Z už uvedeného vyplýva, že tretiu časť tretieho odvolacieho dôvodu je potrebné zamietnuť ako nedôvodnú a na základe toho je potrebné tento odvolací dôvod zamietnuť ako celok.

O štvrtom odvolacom dôvode založenom na určení dĺžky porušenia, za ktoré Komisia pripisuje zodpovednosť TU

151 Vo svojom štvrtom odvolacom dôvode, ktorý má tri časti, TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom, že odôvodnil napadnutý rozsudok nezrozumiteľným spôsobom v časti, ktorá sa týka dĺžky každého z pokračujúcich porušení uvedených v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia. Rovnaké obdobia boli neoprávnene zohľadnené aj na účely výpočtu dĺžky porušenia uvedeného v článku 3 tohto rozhodnutia.

152 TU napáda bod 413 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa usúdil, „že dĺžky súčastí porušení uvedených v článkoch 1 a 2 [sporného] rozhodnutia boli osem, pätnásť, deväť, štyri a šesť rokov".

O prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa dĺžky kolektívneho režimu výhradného obchodovania

— Argumentácia účastníkov konania

153 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa nesprávne rozhodol, že porušenie uvedené v článku 1 sporného rozhodnutia bolo na základe svojej podstaty pokračujúcim porušením a trvalo od 11. marca 1986 do 25. februára 1996 vrátane. V tomto ohľade TU odkazuje na bod 406 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa rozhodol, že porušenia uvedené v článku 1 a 2 sporného rozhodnutia mali „na základe svoje podstaty" pokračujúci charakter, z dôvodu, že „udalosti týkajúce sa rozšírenia kolektívneho režimu výhradného obchodovania a zaslanie odporúčaní v oblasti cien prostredníctvom FEG nepredstavujú samostatné porušenia, ale ide o súčasti porušení...". Súd prvého stupňa preto nesprávne vychádzal z „indícií", keďže v tomto ohľade nedisponoval priamymi dôkazmi.

154 Ďalej sa TU domnieva, že v bode 408 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa nevysvetlil dôvod, pre ktorý by nemala byť otáznou existencia kolektívneho režimu výhradného obchodovania dohodnutého medzi FEG a NAVEG v období od 11. marca 1986 do 25. februára 1994, vzhľadom na nedostatok dôkazov o existencii takéhoto režimu v určitých obdobiach medzi týmito dvoma dátumami. Z tohto dôvodu sa existencia takéhoto porušenia neopiera o žiaden dôkaz:

— počas obdobia medzi 11. marcom 1986, dňom stretnutia, v rámci ktorého FEG a NAVEG prvýkrát hovorili o „dohodách medzi oboma združeniami", a 28. februárom 1989, dňom kedy správne rady oboch združení prvýkrát od spomínaného stretnutia spomenuli gentlemen's agreement,

— počas obdobia medzi 18. novembrom 1991, dňom kedy FEG posledný krát písomne komunikovalo s NAVEG, a 25. februárom 1994, dňom kedy NAVEG posledný krát zdôraznila existenciu kolektívneho režimu výhradného obchodovania medzi FEG a NAVEG.

155 TU sa domnieva, že takáto okolnosť je v rozpore s pravidlami, ktorými sa riadi posudzovanie dôkazov. Podľa nej sa možno domnievať, že porušenie pokračuje počas obdobia viacerých rokov, len ak sa preukáže, že dotknuté podniky počas týchto rokov naďalej mali spoločnú vôľu vo vzťahu k predmetu porušenia a že toto porušenie skutočne trvalo naďalej alebo prinajmenšom sa pokračovalo v jeho uskutočňovaní.

156 Súd prvého stupňa preto v oblasti dôkazného bremena uplatnil nesprávne kritérium.

157 V súvislosti so štvrtým odvolacím dôvodom ako celkom sa Komisia domnieva, že je neprípustný v časti, kde namieta proti posúdeniu skutkových okolností Súdom prvého stupňa, podľa ktorého zistené akty a správania sa obmedzujúce hospodársku súťaž mali spoločný cieľ a v dôsledku toho predstavovali jedno porušenie.

158 Subsidiárne v súvislosti s prvou časťou štvrtého odvolacieho dôvodu Komisia tvrdí, že bod 406 napadnutého rozsudku napádaný TU jasne uvádza, že kvalifikácia zosúladených postupov konštatovaných v spornom rozhodnutí ako „pokračujúcich porušení" nie je odôvodnená odkazom na vzťah medzi jednotlivými aktmi obmedzujúcimi hospodársku súťaž, ale vyplýva z povahy porušení, ktoré sa týkajú dohôd uzavretých na dobu neurčitú a aktov určených na výkon alebo rozšírenie pôsobnosti týchto dohôd.

159 V súvislosti s tvrdením TU týkajúcim sa dĺžky kolektívneho režimu výhradného obchodovania a údajnej absencie dôkazov o jeho existencii počas dlhých období odkazuje Komisia na body 90, 406 a 411 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa viackrát rozhodol, že porušenie sa musí kvalifikovať ako „pokračujúce". V prípade dohody uzavretej na dobu neurčitú nemusí Komisia práve z dôvodu povahy tejto dohody dokazovať jej existenciu počas celého relevantného obdobia.

160 Komisia uzatvára, že vzhľadom na to, že Súd prvého stupňa kvalifikoval vytýkané porušenia ako „pokračujúce", čo predstavuje zistenie skutkových okolností, a že žiaden z účastníkov kolektívneho režimu výhradného obchodovania sa od neho výslovne nedištancoval, Súd prvého stupňa správne usúdil, že Komisia nemusela predložiť doplňujúce dôkazy na to, aby preukázala existenciu dohody kedykoľvek počas období uvedených TU.

— Posúdenie Súdnym dvorom

161 V rámci tejto prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu TU v podstate tvrdí, že Súd prvého stupňa vychádzal z nesprávnych právnych kritérií, keď posudzoval dôkaz predložený Komisiou na podporu jej zistení týkajúcich sa dĺžky kolektívneho režimu výhradného obchodovania, účasť na ktorom je TU vytýkaná. V tomto ohľade ide v tejto časti štvrtého odvolacieho dôvodu o právnu otázku, ktorá môže byť predložená Súdnemu dvoru v rámci odvolania, a preto je potrebné ju považovať za prípustnú.

162 Keďže FEG a TU namietali proti existencii gentlemen's agreement, Súd prvého stupňa v bode 141 napadnutého rozsudku usúdil, že by bolo vhodné posúdiť, či Komisia v spornom rozhodnutí uniesla dôkazné bremeno, ktoré jej prináležalo, keď dospela k záveru, že existujú dôkazy existencie gentlemen's agreement v období od 11. marca 1986. Súd prvého stupňa uviedol, že toto posúdenie spočíva na celkovom vyhodnotení všetkých relevantných dôkazov a indícií.

163 Po preskúmaní vývoja uplatňovania tejto gentlemen's agreement Súd prvého stupňa v bode 210 napadnutého rozsudku zdôraznil, že v rámci celkového posudzovania sa TU a FEG nepodarilo spochybniť presvedčivosť, objektívnosť a jednoznačnosť indícií, o ktoré sa Komisia opierala v spornom rozhodnutí.

164 V rámci tohto odvolania TU namieta najmä proti nevhodnosti odkazu na „indície" ako dôkazy existencie a dĺžky trvania kolektívneho režimu výhradného obchodovania.

165 Toto tvrdenie nemožno prijať. Súdny dvor už rozhodol, že vo väčšine prípadov musí existencia protisúťažnej dohody alebo postupu logicky vyplývať z určitého množstva zhôd okolností a indícií, ktoré posudzované ako celok môžu v prípade neexistencie iného rozumného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 57).

166 Ako zdôraznila generálna advokátka v bode 64 svojich návrhov, takéto indície a zhody okolností umožňujú odhaliť nielen existenciu protisúťažných správaní a dohôd, ale taktiež dĺžku pokračujúceho protisúťažného správania a obdobie, počas ktorého sa dohoda uzavretá v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže uplatňovala.

167 Vzhľadom na túto judikatúru sa Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď založil svoje posúdenie existencie a dĺžky trvania kolektívneho režimu výhradného obchodovania na „celkovom hodnotení všetkých relevantných dôkazov a indícií". Otázka, akú dôkaznú hodnotu priradil Súd prvého stupňa každému jednotlivému dôkazu a indícii, ktoré Komisia predložila, predstavuje každopádne otázku posúdenia skutkových okolností, ktorá sa ako taká vymyká preskúmaniu Súdnym dvorom v rámci konania o odvolaní.

168 V rámci tejto prvej časti štvrtého odvolacieho dôvodu TU vytýka Súdu prvého stupňa taktiež skutočnosť, že ignoroval absenciu dôkazu o existencii kolektívneho režimu výhradného obchodovania počas určitých stanovených období.

169 V tomto ohľade je potrebné upresniť, že Súd prvého stupňa v bode 406 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia predložila dôkaz o existencii pokračujúceho porušenia počas obdobia rokov 1986 až 1994. Skutočnosť, že takýto dôkaz nebol predložený v súvislosti s určitými stanovenými obdobiami, nebráni tomu, aby sa porušenie považovalo za existujúce počas celkového obdobia trvajúceho dlhšie ako

stanovené obdobie vzhľadom na to, že takéto zistenie spočíva na objektívnych a jednoznačných indíciách. V rámci takéhoto porušenia trvajúceho viacero rokov skutočnosť, že k prejavom kartelu dôjde v rozličných obdobiach, ktoré môžu byť oddelené kratšími alebo dlhšími časovými medzerami, nemá vplyv na existenciu takéhoto kartelu, pokiaľ rôzne konania, ktoré sú súčasťou tohto porušenia sledujú ten istý cieľ a patria do rámca jedného pokračujúceho porušenia.

170 V bode 342 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa konštatoval, že kolektívny režim výhradného obchodovania a postupy týkajúce sa stanovovania cien sledujú ten istý protisúťažný cieľ, ktorý spočíva v udržaní cien na mimosúťažnej úrovni, a to na jednej strane znížením súťaživosti podnikov, ktoré sa snažia pôsobiť na trhu veľkoobchodu s elektrotechnickým materiálom v Holandsku, a tým aj súťažiť s členmi FEG bez toho, aby sa stali členmi tohto združenia podnikov, a na druhej strane čiastočne koordinovať ich cenovú politiku.

171 Tak ako to v bode 61 svojich návrhov zdôraznila generálna advokátka, z tohto zistenia Súdu prvého stupňa vyplýva, že každé z týchto porušení, konkrétne kolektívny režim výhradného obchodovania a zosúladené postupy v oblasti cien, malo rovnaký cieľ.

172 Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že v bode 408 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa detailne vysvetlil indície, ktoré umožnili Komisii určiť dĺžku trvania kolektívneho režimu výhradného obchodovania. Tento bod znie takto:

„V súvislosti s porušení uvedeným v článku 1 [sporného] rozhodnutia nebola Komisia schopná presne určiť dátum, kedy došlo k vytvoreniu kolektívneho režimu výlučného obchodovania. Napriek tomu však mohla predložiť dôkaz existencie tohto režimu počnúc zasadnutím uskutočneným 11. marca 1986, počas ktorého správne

rady FEG a NAVEG odkázali na gentlemen's agreement. Komisia taktiež získala viacero indícií pochádzajúcich z obdobia po tomto zasadnutí, na základe ktorých sa domnievala, že gentlemen's agreement bola naďalej uplatňovaná členmi NAVEG (pozri [sporné] rozhodnutie, odôvodnenia č. 47 až 49). Komisia ďalej odhalila viacero indícií preukazujúcich, že členovia NAVEG nasledovali odporúčania svojho združenia a vykonávali gentlemen's agreement ([sporné] rozhodnutie, odôvodnenia č. 50 až 52). Poslednou z týchto indícií je zápisnica z vnútorného zasadnutia spoločnosti Hemmink z 25. februára 1994, v rámci ktorého tento člen NAVEG uviedol, že odmietol zásobovať veľkoobchodníka nepatriaceho do FEG. V súvislosti s nátlakom vykonávaným najmä TU voči výrobcom, ktorí neboli členmi NAVEG, aby nedodávali veľkoobchodníkom, ktorí neboli členmi FEG, sa taktiež preukázalo, že k nim došlo počas obdobia dvanástich mesiacov počnúc júlom 1990."

173 Keďže sa posúdenie Súdu prvého stupňa v súvislosti s dôkazmi predloženými Komisiou týkajúcimi sa dĺžky kolektívneho režimu výhradného obchodovania zakladalo na správnych právnych kritériách a body napadnutého rozsudku týkajúce sa tejto otázky boli dostatočne odôvodnené, je potrebné prvú časť štvrtého odvolacieho dôvodu zamietnuť ako nedôvodnú.

O druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa porušenia v oblasti stanovovania cien

— Argumentácia účastníkov konania

174 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa v bode 406 napadnutého rozsudku nesprávne rozhodol, že porušenie v oblasti stanovovania cien uvedené v článku 2 sporného rozhodnutia bolo vo svojej podstate pokračujúce a že trvalo od 21. decembra 1988 do 24. apríla 1994 vrátane.

175 TU napáda najmä skutočnosť, že Súd prvého stupňa nepovažoval skutky, ktoré viedli k zisteniu porušenia uvedeného v článku 2 sporného rozhodnutia za samostatné porušenia, ale za súčasti jedného a toho istého porušenia. Zdôrazňuje, že Súd prvého stupňa však súčasne vyhlásil, že tieto skutky mali rôznu dĺžku trvania, konkrétne 15, 9, 4 a 6 rokov, ako to vyplýva z bodu 413 napadnutého rozsudku.

176 TU sa domnieva, že pozornejšie preskúmanie týchto „skutkov" by odhalilo, že sú úplne odlišné. Súd prvého stupňa mal skúmať tieto skutky oddelene vzhľadom na kritériá uplatnenia článku 81 ods. 1 ES a najmä vzhľadom na kritérium ovplyvnenia obchodu medzi členskými štátmi.

177 Komisia sa domnieva, že táto časť štvrtého odvolacieho dôvodu je založená na nesprávnom pochopení napadnutého rozsudku. Tvrdí, že zistenie Súdu prvého stupňa v bode 406 uvedeného rozsudku týkajúce sa pokračujúceho charakteru porušenia v oblasti stanovenia cien má základ v podstate porušenia. Toto porušenie spočíva v záväzných rozhodnutiach prijatých na dobu neurčitú, ako aj v mnohých aktoch a správaniach sa, ktoré všetky mali za cieľ umelo udržať ceny na holandskom trhu na vysokej úrovni a to na neurčitú dobu.

— Posúdenie Súdnym dvorom

178 Porušenie článku 81 ods. 1 ES môže vyplývať nielen z jednotlivého aktu, ale taktiež zo skupiny aktov alebo z pokračujúceho správania sa. Proti tomuto výkladu nemožno namietať, že jeden alebo viacero z tejto skupiny aktov alebo jedna alebo viacero súčastí tohto pokračujúceho správania by taktiež mohli samy osebe, brané jednotlivo, predstavovať porušenie tohto ustanovenia. Pokiaľ rôzne činnosti spadajú

do „spoločného plánu“ vzhľadom na ich rovnaký cieľ skresľujúci hospodársku súťaž vo vnútri spoločného trhu, Komisia je oprávnená vyvodzovať zodpovednosť za tieto činnosti v závislosti od účasti na porušení ako celku (pozri rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 258).

179 Z napadnutého rozsudku vyplýva, že práve táto úvaha stojí v pozadí toho, že Súd prvého stupňa označil zosúladené postupy v oblasti cien za jedno pokračujúce porušenie.

180 Predovšetkým v bode 342 tohto rozsudku Súd prvého stupňa zistil, že kolektívny režim výlučného obchodovania a postupy týkajúce sa určenia cien sledujú rovnaký protisúťažný cieľ spočívajúci v udržaní cien na mimosúťažnej úrovni, a to na jednej strane znížením súťaživosti podnikov, ktoré sa snažia pôsobiť na holandskom trhu veľkoobchodu s elektrotechnickým materiálom v Holandsku, a tým aj súťažiť s členmi FEG bez toho, aby sa stali členmi tohto združenia podnikov, a na druhej strane čiastočne koordinovať ich cenovú politiku.

181 Ako v bode 61 svojich návrhov zdôraznila generálna advokátka, z tohto zistenia taktiež vyplýva, že každé z porušení, konkrétne kolektívny režim výlučného obchodovania a zosúladené postupy v oblasti cien, sleduje samo osebe tento jediný cieľ.

182 V bode 406 napadnutého rozsudku chápanom vo vzťahu k zisteniu Súdu prvého stupňa nachádzajúcemu sa v uvedenom bode 342 teda nedošlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu ani k nedostatočnému odôvodneniu tohto rozsudku.

183 Okrem toho je potrebné pripomenúť, že na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES je zohľadnenie konkrétnych účinkov dohody zbytočné, akonáhle sa ukáže, že cieľom tejto dohody je vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže vo vnútri spoločného trhu (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 261).

184 Keďže pri zosúladených postupoch v oblasti stanovenia cien bol zistený protisúťažný cieľ, nič nenútilo Súd prvého stupňa, aby pristúpil k skúmaniu ich konkrétnych účinkov na trh.

185 Z predchádzajúceho vyplýva, že druhú časť štvrtého odvolacieho dôvodu je potrebné zamietnuť ako nedôvodnú.

O tretej časti štvrtého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa dĺžky trvania porušení pripisovaných TU

— Argumentácia účastníkov konania

186 TU tvrdí, že v prípade, že dôjde k prijatiu prvej a druhej časti štvrtého odvolacieho dôvodu, musí o to skôr dôjsť aj k skráteniu dĺžky porušenia uvedeného v článku 3 sporného rozhodnutia.

187 Komisia odkazuje na svoju argumentáciu týkajúcu sa týchto častí štvrtého odvolacieho dôvodu a uzatvára, že tretiu časť tohto odvolacieho dôvodu a s ňou aj tento odvolací dôvod ako celok je potrebné zamietnuť ako neprípustné alebo prinajmenšom ako nedôvodné.

— Posúdenie Súdnym dvorom

188 Vzhľadom na zamietnutie prvej a druhej časti odvolacieho dôvodu je potrebné dospieť k záveru, že nemožno prijať ani tretiu časť štvrtého odvolacieho dôvodu.

O piatom odvolacom dôvode týkajúcom sa žiadosti o zníženie výšky pokuty

189 Podľa TU sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia tým, že napriek nesprávnemu posúdeniu dĺžky porušení a popretiu zásady rešpektovania primeranej lehoty Komisiou odmietol priznať dodatočné zníženie výšky pokuty alebo prinajmenšom každopádne nedostatočne v tomto ohľade odôvodnil napadnutý rozsudok. Tento odvolací dôvod má tri časti.

O prvej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zníženia výšky pokuty z dôvodu údajne nesprávneho určenia dĺžky porušení pripisovaných TU

— Argumentácia účastníkov konania

190 TU tvrdí, že podľa článku 15 nariadenia č. 17 na určenie výšky pokuty, ktorú Komisia ukladá podniku z dôvodu porušenia článku 81 ods. 1 ES, je potrebné zohľadniť vážnosť a dĺžku tohto porušenia. Tvrdí, že usmernenia Komisie k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy ESUO uverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev* zo 14. januára 1998 (Ú. v. ES C 9, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 181) upravujú možnosť znížiť základnú výšku pokuty, pokiaľ to odôvodňujú osobitné poľahčujúce okolnosti.

191 TU sa domnieva, že Komisia a Súd prvého stupňa pri stanovovaní výšky pokuty nezohľadnili tieto pravidlá, a tým porušili právo Spoločenstva alebo prinajmenšom povinnosť odôvodnenia a zásadu proporcionality v súvislosti so stanovením tejto výšky. Komisia pri určovaní výšky pokuty vychádzala z nesprávnej dĺžky porušenia a Súd prvého stupňa nedostatočným spôsobom odôvodnil svoje odmietnutie priznať dodatočné zníženie tejto výšky pokuty.

192 TU sa domnieva, že keďže porušenia, ktorých sa údajne dopustila, nemožno považovať za jedno pokračujúce porušenie, nemožno tvrdiť, že porušenie, za ktoré jej boli uložené pokuty, trvalo počas obdobia ôsmich rokov. Na rozdiel od toho, ako Súdny dvor rozhodol v už citovanom rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia, nemožno v tomto prípade hovoriť o „spoločnom pláne".

193 Komisia v prvom rade tvrdí, že piaty odvolací dôvod je zjavne neprípustný. Súd prvého stupňa v bodoch 436 až 438 napadnutého rozsudku uviedol, že vzhľadom na osobitné okolnosti tejto veci nie je ďalšie zníženie výšky pokuty odôvodnené. Na základe ustálenej judikatúry Súdneho dvora (rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 614) Súdnemu dvoru nenáleží, aby svojím posúdením nahrádzal posúdenie Súdu prvého stupňa, v ktorom rozhodol o výške pokút.

194 Subsidiárne Komisia v súvislosti so „spoločným plánom", proti ktorého existencii TU namieta, odkazuje na bod 342 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa zdôraznil, že obe porušenia sledovali rovnaký protisúťažný cieľ.

195 Komisia preto dospela k záveru, že prvá časť piateho odvolacieho dôvodu je zjavne nedôvodná.

— Posúdenie Súdnym dvorom

196 Treba pripomenúť, že jedine Súd prvého stupňa má právomoc preskúmavať spôsob, ktorým Komisia posudzovala v každom jednotlivom prípade závažnosť nedovolených správaní. V rámci odvolacieho konania je účelom preskúmania Súdnym dvorom na jednej strane preskúmať, v akom rozsahu Súd prvého stupňa po právnej stránke správne zohľadnil všetky faktory dôležité pre posúdenia závažnosti správania sa určeného vzhľadom na článok 81 ES a článok 15 nariadenia č. 17, a na druhej strane overiť, či Súd prvého stupňa z právneho hľadiska dostatočne odpovedal na tvrdenia predložené na podporu žiadosti o zrušenie pokuty alebo zníženia jej výšky (pozri najmä rozsudok Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 128).

197 V danom prípade je zjavné, že TU nepredložila žiaden dôkaz, ktorý by preukazoval, že Súd prvého stupňa z právneho hľadiska správne nezohľadnil všetky faktory dôležité na posúdenie závažnosti správania sa vytýkaného vzhľadom na článok 81 ES a článok 15 nariadenia č. 17. Tento podnik sa navyše ani neodvoláva na to, že by Súd prvého stupňa z právneho hľadiska nedostatočne odpovedal na skupinu tvrdení smerujúcich k zrušeniu pokuty alebo zníženiu jej výšky.

198 Okrem toho je zjavné, že sa prvá časť piateho odvolacieho dôvodu priamo viaže na tvrdenia uvádzané TU na podporu jej štvrtého odvolacieho dôvodu, podľa ktorých sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď posúdil dôkaz predložený Komisiou v súvislosti s dĺžkou porušení zistených v spornom rozhodnutí ako presvedčivý. Vzhľadom na to, že tieto tvrdenia boli zamietnuté v rámci preskúmania tohto štvrtého odvolacieho dôvodu, je v dôsledku toho potrebné zamietnuť aj prvú časť piateho odvolacieho dôvodu.

O druhej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zníženia výšky pokuty z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania

— Argumentácia účastníkov konania

199 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa sa pri stanovovaní výšky pokuty, ktorá jej bola uložená, dopustil nesprávneho právneho posúdenia alebo prinajmenšom nedostatočným spôsobom v tomto bode odôvodnil napadnutý rozsudok, hoci mal znížiť túto výšku z dôvodu neprimeranej dĺžky správneho konania.

200 TU namieta proti tomu, že Súd prvého stupňa v bodoch 77 a 85 napadnutého rozsudku rozhodol, že Komisia je zodpovedná za nedodržanie zásady rešpektovania primeranej lehoty a napriek tomu v bode 438 tohto rozsudku uviedol, že FEG a TU „nepredložili žiaden dôkaz odôvodňujúci, aby Súd prvého stupňa v rámci výkonu svojej neobmedzenej súdnej právomoci mohol priznať dodatočné zníženie výšky pokuty". Takéto posúdenie bolo odôvodnené nezrozumiteľným spôsobom.

201 Komisia tvrdí, že napadnutý rozsudok je v prípade otázky vzťahu medzi dĺžkou správneho konania a dodatočným znížením výšky pokuty uloženej TU odôvodnený jasne a podrobne. Na jednej strane Komisia uvádza, že Súd prvého stupňa v bodoch 87 až 93 tohto rozsudku dospel k zisteniu, že prekročením primeranej lehoty nebolo

TU bránené v obhajobe. Na druhej strane Súd prvého stupňa skúmal, či osobitné okolnosti tejto veci odôvodňujú dodatočné zníženie výšky pokuty, a v tomto ohľade zistil, ako to vyplýva z bodu 438 tohto rozsudku, že TU nepredložila žiaden dôkaz odôvodňujúci takéto zníženie.

— Posúdenie Súdnym dvorom

202 Ako vyplýva z bodov 152 a 153 odôvodnenia sporného rozhodnutia uvedených v bode 9 tohto rozsudku, Komisia tým, že znížila výšku pokút, už zohľadnila neprimeranú dĺžku správneho konania začatého v roku 1991, zodpovednosť za ktorú jej možno pripísať.

203 V bode 438 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zistil, že „Komisia z vlastnej iniciatívy znížila pokutu. Možnosť poskytnúť takéto zníženie pokuty patrí do rámca výkonu právomocí Komisie. Žalobcovia nepredložili žiaden dôkaz, ktorý by odôvodňoval, aby Súd prvého stupňa pri výkone svojej súdnej právomoci mohol uložiť dodatočné zníženie výšky pokuty. Z tohto dôvodu nie je možné v tomto ohľade vyhovieť žiadosti žalobcov".

204 Pri tomto zistení nedošlo k žiadnemu nesprávnemu právnemu posúdeniu.

205 Táto časť piateho odvolacieho dôvodu priamo súvisí s tvrdeniami TU uvádzanými na podporu jej prvého odvolacieho dôvodu, podľa ktorého sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď usúdil, že prekročenie primeranej lehoty neopodstatňuje zrušenie sporného rozhodnutia. Keďže odvolací dôvod založený na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty bol zamietnutý, čo vyplýva jednak z nezrušenej časti rozsudku a jednak z posúdenia Súdnym dvorom, keď o tomto dôvode rozhodoval, je potrebné túto časť piateho odvolacieho dôvodu zamietnuť.

O tretej časti piateho odvolacieho dôvodu týkajúcej sa určenia výšky pokuty vzhľadom na účasť TU na porušeniach uvedených v spornom rozhodnutí

— Argumentácia účastníkov konania

206 TU tvrdí, že Súd prvého stupňa pri určovaní výšky pokuty uloženej TU nedostatočným spôsobom odôvodnil svoje posúdenie, podľa ktorého je táto výška pokuty primeraná vo vzťahu k výške pokuty uloženej FEG (body 431 až 433 napadnutého rozsudku).

207 Komisia v tomto ohľade odkazuje na body 416 až 438 napadnutého rozsudku, v ktorých Súd prvého stupňa preskúmal a odôvodneným spôsobom zamietol všetky tvrdenia smerujúce k zníženiu výšky pokuty.

208 Komisia dospela k záveru, že tretia časť piateho odvolacieho dôvodu je neprípustná a v každom prípade aj nedôvodná, pričom to isté platí aj pre piaty odvolací dôvod ako celok.

209 CEF taktiež tvrdí, že piaty odvolací dôvod nie je prípustný, vzhľadom na to, že v danom prípade ide o posúdenie skutkových okolností Súdom prvého stupňa, ktoré nemôže byť predmetom opätovného preskúmania v rámci tohto konania o odvolaní.

— Posúdenie Súdnym dvorom

210 V súvislosti s údajnou neprimeranosťou výšky pokuty je dôležité pripomenúť, že Súdnemu dvoru pri rozhodovaní o právnych otázkach v rámci konania o odvolaní neprináleží, aby z dôvodu spravodlivého zaobchádzania nahradil posúdenie Súdu prvého stupňa vlastným posúdením a v rámci výkonu svojej neobmedzenej právomoci rozhodol o výške pokút uložených podnikom z dôvodu, že sa nimi porušilo právo Spoločenstva (rozsudky zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 31, a Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 129).

211 Z toho vyplýva, že túto časť piateho odvolacieho dôvodu je potrebné vyhlásiť za neprípustnú v časti, kde je jej cieľom celkové preskúmanie výšky pokút uložených Komisiou (pozri rozsudok Baustahlgewebe/Komisia, už citovaný, bod 129).

212 Okrem toho z pozorného prečítania tejto časti piateho odvolacieho dôvodu je zjavné, že sa viaže na tvrdenia uvedené TU na podporu jej tretieho odvolacieho dôvodu, podľa ktorého sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď usúdil, že Komisia mohla správne voči tomuto podniku vyvodzovať osobnú zodpovednosť za porušenia uvedené v článkoch 1 a 2 sporného rozhodnutia. Keďže bol tretí odvolací dôvod zamietnutý, je potrebné v každom prípade zamietnuť tretiu časť piateho odvolacieho dôvodu ako nedôvodnú.

213 Z predchádzajúceho vyplýva, že piaty odvolací dôvod je potrebné zamietnuť ako celok, v časti ako neprípustný a v časti ako nedôvodný.

O trovách

214 Podľa článku 122 prvého odseku rokovacieho poriadku, ak odvolanie nie je dôvodné alebo ak je dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania. Podľa článku 69 ods. 2 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe článku 118 toho istého rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže TU nemala úspech vo svojich odvolacích dôvodoch s výnimkou dôvodu založeného na nedodržaní zásady rešpektovania primeranej lehoty, ktorý bol však v každom prípade zamietnutý Súdnym dvorom, je opodstatnené zaviazať TU na náhradu trov tohto konania. V súvislosti s trovami viažucimi sa ku konaniu na prvom stupni, ktoré bolo ukončené napadnutým rozsudkom, je potrebné rozhodnúť, že bez ohľadu na jeho čiastočné zrušenie bremeno týchto trov naďalej znáša TU, a to za podmienok stanovených v bode 3 výroku tohto rozsudku.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol a vyhlásil:

1. **Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00) sa ruší len v časti, kde Súd prvého stupňa opomenul v rámci skúmania žalobného dôvodu založeného na porušení zásady rešpektovania primeranej lehoty preskúmať, či neprimeraná dĺžka celého správneho konania, ktorú možno pripísať Komisii Európskych spoločenstiev, vrátane fázy konania predchádzajúcej oznámeniu o výhradách, mohla ovplyvniť budúce možnosti obhajoby Technische Unie BV.**

2. **V zostávajúcej časti sa odvolanie zamieta.**

3. **Žaloba podaná Technische Unie BV na Súde prvého stupňa sa v časti, kde je čiastočne založená na odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia zásady rešpektovania primeranej lehoty, zamieta.**

4. **Technische Unie BV je povinná nahradiť trovy tohto konania. Trovy prvostupňového konania, ktoré skončilo rozsudkom zo 16. decembra 2003, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied a Technische Unie/Komisia (T-5/00 a T-6/00), naďalej znáša Technische Unie BV, a to za podmienok stanovených v bode 3 výroku tohto rozsudku.**

Podpisy